

แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
Guidelines for Managing Learning Resources in Schools in the Digital Era
under the Secondary Educational Service Area office Nonthaburi

สมควร พ่วงษ์¹ และ ชมแข พงษ์เจริญ²

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์^{1,2}

Somkuan Pauvong¹ and Chomkhue Phongcharoen²

Rajapruk University^{1,2}

Corresponding Author, Email: somkuan@potinimit.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน 3) ศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 320 คน โดยกำหนดขนาดและใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่มีค่าความตรงรายข้ออยู่ระหว่าง .67-1.00 และความเที่ยงเท่ากับ .98 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การทดสอบความแตกต่างรายคู่ LSD และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการดำเนินงานตามแผน รองลงมาด้านการวางแผน ด้านการสรุปและพัฒนา และด้านการตรวจสอบประเมินผล ตามลำดับ

2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล พบว่า เพศ อายุ และระดับการศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน ในขณะที่ประสบการณ์การทำงานและขนาดโรงเรียน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* ได้รับบทความ: 27 กรกฎาคม 2568; แก้ไขบทความ: 1 มีนาคม 2569; ตอรับตีพิมพ์: 26 มีนาคม 2569

3) แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีมาตรการสนับสนุนในด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจทั้งของครูและนักเรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารแหล่งเรียนรู้; ผู้บริหารสถานศึกษา; ยุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the management of school learning resources in the digital era; 2) to compare on the management of school learning resources in the digital era classified by gender, age, educational, work experience, and school size; and 3) study the guidelines for management of school learning resources in the digital era. The samples consisted of 320 teachers and 5 school administrators under the Secondary Educational Service Area Office, Nonthaburi Province selected through stratified random based on school size. The research instrument was a interview and questionnaire with content validity, IOC values between .67 to 1.00 and a reliability coefficient of .98. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, LSD and content analysis.

The research results were as follows

1) the management of school learning resources in the digital era was high level with descending particular aspects of implementation, planning, conclusion and development, and evaluation;

2) compare on the management of school learning resources in the digital era classified by gender, age and educational were not difference, while the differential work experience, and school size were statistically significant at the level of .05

3) the guidelines for management of school learning resources in the digital era should involve administrative support in terms of resources, technology, and fostering positive attitudes to enhance motivation among teachers and students for effective and sustainable use of digital learning resources.

Keywords: Managing Learning Resources; School Administrator; Digital Era

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดกรอบแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยมาตรา 25 กำหนดให้รัฐส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมาตรา 24 (5) ยังเน้นให้สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการใช้สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

ขณะเดียวกัน นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568–2569 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ศักยภาพของผู้เรียนและทักษะที่จำเป็นในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) นโยบายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบันมิได้มุ่งเพียงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเหมาะสมกับบริบทของโลกยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีและนวัตกรรมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อทุกมิติของการดำรงชีวิต โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ผ่านสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ ห้องสมุดดิจิทัล แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ หรือฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้แหล่งเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงสถานที่ทางกายภาพอีกต่อไป แต่ขยายไปสู่พื้นที่การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (สุกัญญา เข้มซ้อย, 2563)

แหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูล วิเคราะห์สารสนเทศ เลือกใช้ความรู้ และพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมตามความสนใจและศักยภาพของแต่ละบุคคล ขณะเดียวกันยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจึงมิใช่เพียงการจัดหาทรัพยากรหรืออุปกรณ์เท่านั้น หากแต่เป็นการวางระบบการบริหารจัดการที่ครอบคลุมการวางแผน การพัฒนา การใช้ และการประเมินผลแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนรู้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับ ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด โดยเฉพาะในบริบทที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โรงเรียนจำเป็นต้องปรับตัวทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม จากสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาหลายแห่งยังพบว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลยังขาดแนวทางที่ชัดเจน ทั้งในด้านการกำหนดนโยบายระดับโรงเรียน การจัดระบบสนับสนุน การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับแหล่งเรียนรู้ และการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

หากสถานศึกษาสามารถบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีทักษะในการสืบค้นและใช้สารสนเทศอย่างรู้เท่าทัน สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในอนาคต ในทางตรงกันข้าม หากขาดแนวทางในการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจทำให้แหล่งเรียนรู้และทรัพยากรทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัย เชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลและสังเคราะห์แนวทางการบริหารแหล่ง เรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 1,905 คน (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 320 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบตารางของ Krejcie and Morgan (1970, pp. 607–610) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ และ โรงเรียนขนาดกลาง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดย การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม

แบบสอบถามเรื่อง แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการดำเนินงาน 3. ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล 4. ด้านการสรุปผลและพัฒนา

2.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ลักษณะคำถามปลายเปิด

ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตปทุมธานี ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการดำเนินงาน 3. ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล 4. ด้านการสรุปผลและพัฒนา

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดโครงสร้างและขอบเขตของข้อคำถาม

3. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย

4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นไว้ไม่ต่ำกว่า 0.70 ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.99

6. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 10–21 มีนาคม 2568 โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 320 ฉบับ ผ่านระบบ Google Forms และการส่งด้วยตนเอง พร้อมกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามภายใน 1 สัปดาห์

3. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดีจิต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดีจิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์ 5 ระดับ (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ, 2562) ดังนี้

4.50 ขึ้นไป	หมายถึง	มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ในระดับมากที่สุด
3.50–4.49	หมายถึง	มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ในระดับมาก
2.50–3.49	หมายถึง	มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ในระดับปานกลาง
1.50–2.49	หมายถึง	มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ในระดับน้อย
ต่ำกว่า 1.50	หมายถึง	มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

4. การทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบอิสระ (Independent Samples t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

5. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดีจิต

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู ในภาพรวม

ด้านที่	การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลค่า	
1.	ด้านการวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ (Plan)	4.21	.31	มาก	2
2.	ด้านการดำเนินงานตามแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ (Do)	4.21	.30	มาก	1
3.	ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการแหล่งเรียนรู้ (Check)	4.18	.33	มาก	4
4.	ด้านการสรุป และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (Action)	4.20	.33	มาก	3
เฉลี่ยรวม		4.20	.28	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = .28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากันสองด้าน คือ ด้านการดำเนินงานตามแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ (Do) ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = .30) และ ด้านวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ (Plan) รองลงมาคือ การสรุป ด้านพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (Action) และด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการแหล่งเรียนรู้ (Check) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลการเปรียบเทียบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำแนกตามเพศ

ด้านที่	การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล	เพศ				t	p-value
		ชาย		หญิง			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการวางแผน การจัดการแหล่งเรียนรู้	4.22	.32	4.21	.31	0.11	.91
2	ด้านการดำเนินงานตามแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้	4.23	.32	4.21	.30	0.62	.53
3	ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการแหล่งเรียนรู้	4.18	.35	4.19	.32	-0.20	.84
4	ด้านการสรุป และพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.18	.35	4.19	.32	-0.12	.90
ภาพรวม		4.21	.30		.27	0.18	.86

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลการเปรียบเทียบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู จำแนกตามอายุ

ด้านที่	การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1	ด้านการวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.06	2	.03	.34	.70
		ภายในกลุ่ม	31.01	317			
		รวม	31.08	319			
2	ด้านการดำเนินงานตามแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.13	2	.06	.71	.48
		ภายในกลุ่ม	29.44	317			
		รวม	29.57	319			
3	ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.18	2	.09	.83	.43
		ภายในกลุ่ม	35.09	317	.11		
		รวม	35.27	319			
4	ด้านการสรุป และพัฒนาแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.17	3	.84	3.20*	.02
		ภายในกลุ่ม	35.33	2	.26		
		รวม	317	.06			
รวม		ระหว่างกลุ่ม	0.12	2	.06	.78	.45
		ภายในกลุ่ม	24.99	317	.07		
		รวม	25.11	319			

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์ จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้านที่	การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1	ด้านการวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.27	2	.13	1.41	.24
		ภายในกลุ่ม	30.80	317	0.09		
		รวม	31.08	319			
2	ด้านการดำเนินงานตามแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.08	2	.04	.44	.64
		ภายในกลุ่ม	29.49	317	.09		
		รวม	29.57	319			
3	ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.36	2	.18	1.66	.19
		ภายในกลุ่ม	34.91	317	.11		
		รวม	35.27	319			
4	ด้านการสรุป และพัฒนาแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.28	3	.84	3.20*	.02
		ภายในกลุ่ม	35.22	2	.26		
		รวม	317	.14			
รวม		ระหว่างกลุ่ม	.20	2	.10	1.28	.28
		ภายในกลุ่ม	24.91	317	.07		
		รวม	25.11	319			

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครู จำแนกตามประสิทธิภาพการทำงาน

ด้านที่	การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1	ด้านการวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	7.92	2	3.96	54.21**	.00
		ภายในกลุ่ม	23.16	317	0.73		
		รวม	31.08	319			
2	ด้านการดำเนินงานตามแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	8.20	2	4.10	60.89**	.00
		ภายในกลุ่ม	21.36	317	0.67		
		รวม	29.57	319			
3	ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	9.57	2	4.78	59.03**	.00
		ภายในกลุ่ม	25.70	317	0.81		
		รวม	35.27	319			
4	ด้านการสรุป และพัฒนาแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	8.69	2	4.34	51.36**	.00
		ภายในกลุ่ม	26.81	317	0.85		
		รวม	35.50	319			
รวม		ระหว่างกลุ่ม	8.55	2	4.27	81.92**	.00
		ภายในกลุ่ม	16.55	317	0.05		
		รวม	25.11	319			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีประสิทธิภาพการทำงานต่างกัน ในภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ด้านที่	การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1	ด้านการวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	6.47	2	3.23	41.70**	.00
		ภายในกลุ่ม	24.60	317	.07		
		รวม	31.08	319			
2	ด้านการดำเนินงานตามแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	6.22	2	3.11	42.26**	.00
		ภายในกลุ่ม	23.34	317	.07		
		รวม	29.57	319			
3	ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	6.87	2	3.43	38.34**	.00
		ภายในกลุ่ม	28.40	317	.09		
		รวม	35.28	319			
4	ด้านการสรุป และพัฒนาแหล่งเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	6.63	2	3.31	36.39**	.00
		ภายในกลุ่ม	28.87	317	.09		
		รวม	35.50	319			
รวม		ระหว่างกลุ่ม	6.54	2	3.27	55.85**	.00
		ภายในกลุ่ม	18.57	317	.05		
		รวม	25.11	319			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน ในภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน เกี่ยวกับแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน

ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนควรกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ พร้อมทั้งปรับบทบาทของแหล่งเรียนรู้จากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่ศูนย์การเรียนรู้ดิจิทัล โรงเรียนควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบการวางแผน ออกแบบคลังสื่อดิจิทัล และส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้เฉพาะด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

2.2 ด้านการดำเนินงานตามแผน

โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ครอบคลุมการใช้เครื่องมือดิจิทัล การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ และการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในโรงเรียนผ่านกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การพัฒนาครูต้นแบบดิจิทัล และระบบพี่เลี้ยง เพื่อให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล

โรงเรียนควรมีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น สถิติการเข้าใช้งาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ และการสังเกตพฤติกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล และจัดเวทีสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อให้ครูร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านการสรุปผลและพัฒนา

โรงเรียนควรนำผลจากการติดตามและประเมินมาสรุปเพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งปรับปรุงฐานข้อมูล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และการออกแบบแหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แบบผสมผสานทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อรองรับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษาสะท้อนตรงกันว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำในการ

เข้าถึงเทคโนโลยีของผู้เรียน เช่น การขาดแคลนอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ต ภาระงานของครูที่ส่งต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล ความไม่มั่นใจของครูบางส่วนในการใช้เทคโนโลยี และการใช้แหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนที่ยังไม่สม่ำเสมอ ปัจจัยดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีระบบสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และแรงจูงใจในการใช้งานอย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลควรดำเนินการอย่างเป็นระบบตามวงจร PDCA ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบติดตามและประเมินผล และการสรุปผลเพื่อนำไปพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และให้รัฐส่งเสริมการจัดแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) อีกทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569 ที่เน้นการลดความเหลื่อมล้ำ การยกระดับคุณภาพการศึกษา และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่รวมถึงปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

1) ด้านการวางแผน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลอย่างชัดเจน โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ รวมถึงการปรับแหล่งเรียนรู้จากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่ศูนย์การเรียนรู้ดิจิทัล ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การวางแผนเป็นขั้นตอนพื้นฐานที่สำคัญต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ เพราะช่วยให้สถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมาย โครงสร้างการดำเนินงาน และแนวทางการใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของสุกัญญา แซ่ม้อย ที่เสนอว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีและสามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้ตอบสนองต่อบริบทใหม่ของสังคมได้ (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2562)

นอกจากนี้ การแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อร่วมกำหนดแนวทางพัฒนา ออกแบบคลังสื่อดิจิทัล และส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้เฉพาะด้าน ยังสะท้อนถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยให้การวางแผนมีความชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น ผลดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่า การวางแผนที่ดีไม่ใช่เพียงการกำหนดเป้าหมายเชิงนโยบายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการวางระบบ กลไก และความรับผิดชอบร่วมกันภายในสถานศึกษาเพื่อให้การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกิดขึ้นได้จริง (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2562)

2) ด้านการดำเนินงานตามแผน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ทั้งการอบรมการใช้เครื่องมือดิจิทัล การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ การใช้ AI สนับสนุนการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างระบบครุต้นแบบดิจิทัลและระบบพี่เลี้ยง ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ครูเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน หากครูมีความรู้ ความมั่นใจ และทักษะที่เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีก็จะส่งผลเชิงบวกต่อผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุกัญญา แซ่ม้อย ที่มองว่าการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องให้ความสำคัญกับทั้งการบริหารเทคโนโลยีและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรควบคู่กัน (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2562)

ขณะเดียวกัน การดำเนินงานผ่านกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ยังสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครูในโรงเรียน ซึ่งปณิทัต จำปากุล (2565) อธิบายว่า PLC เป็นวิถีสำคัญของการพัฒนาครูยุคดิจิทัล เพราะเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การร่วมกันแก้ปัญหา และการต่อยอดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิจัยครั้งนี้ จึงเห็นได้ว่าการดำเนินงานตามแผนจะเกิดประสิทธิผลมากขึ้นเมื่อโรงเรียนส่งเสริมทั้งการอบรมอย่างเป็นทางการและการเรียนรู้ร่วมกันในระดับวิชาชีพภายในองค์กร (ปณิทัต จำปากุล, 2565)

3) ด้านการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น สถิติการเข้าใช้งานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ความพึงพอใจของผู้เรียนและการสังเกตพฤติกรรมการใช้งานจริง ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลไม่ควรพิจารณาเพียงการมีอยู่ของเทคโนโลยีหรือจำนวนสื่อที่ผลิตได้เท่านั้น แต่ควรประเมินว่าทรัพยากรดังกล่าวถูกนำไปใช้จริงเพียงใด และก่อให้เกิดผลต่อการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่เน้นการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจและการพัฒนาคุณภาพอย่างมีหลักฐานรองรับ (ดิษฐ์ประดับ และคณะ, 2024)

นอกจากนี้ การมีคณะกรรมการประเมินผลและการจัดเวทีสะท้อนผลเพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ยังแสดงให้เห็นว่าการตรวจสอบและประเมินผลมิได้เป็นเพียงกระบวนการควบคุม แต่เป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร ผลการวิจัยในประเด็นนี้จึงชี้ว่า การติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพควรเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมกันวิเคราะห์ผล สะท้อนปัญหา และหาแนวทางปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีความต่อเนื่องและตอบสนองต่อสภาพจริงมากขึ้น (ปณิทัต จำปากุล, 2565)

4) ด้านการสรุปผลและพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีแนวทางนำผลจากการติดตามและประเมินมาสรุปเพื่อใช้ในการปรับปรุงฐานข้อมูล พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และ

ออกแบบแหล่งเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนมากขึ้น ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการที่ต้องปรับตัวตลอดเวลา ไม่สามารถหยุดอยู่กับรูปแบบเดิมได้ เพราะเทคโนโลยี ผู้เรียน และบริบททางการศึกษาล้วนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่เน้นความยืดหยุ่น การสร้างนวัตกรรม และการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

อีกทั้ง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แบบผสมผสานทั้งออนไลน์และออฟไลน์ยังเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนยุคปัจจุบัน เพราะช่วยเพิ่มทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้และรองรับความหลากหลายของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่มุ่งให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (จงดีเพชรสังคุณ, 2567; กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

5) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตของผู้เรียน ภาระงานของครู ความไม่มั่นใจของครูบางส่วนในการใช้เทคโนโลยี และการใช้งานแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนที่ยังไม่สม่ำเสมอ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่ย้ำเรื่องการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมและการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

ในอีกด้านหนึ่ง ปัญหาภาระงานของครูและความไม่มั่นใจในการใช้เทคโนโลยี สะท้อนว่าการขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลจะเกิดผลได้จริงก็ต่อเมื่อโรงเรียนมีระบบสนับสนุนที่เพียงพอ ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาวิชาชีพ และการจัดเวลาให้ครูสามารถออกแบบสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาครูยุคดิจิทัลและบทบาทของ PLC ที่มุ่งเสริมพลังครูให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลง (ปิ่นพนิต จำปากุล, 2565)

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัลควรดำเนินการตามวงจร PDCA อย่างเป็นระบบ เริ่มจากการวางแผนที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพครูและระบบสนับสนุนการดำเนินงาน การใช้ข้อมูลหลายมิติในการติดตามประเมินผล และการนำผลประเมินมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ หากได้รับการสนับสนุนจากนโยบายต้นสังกัด โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และกลไกพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเพียงพอ ก็จะช่วยให้การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัลเกิดประสิทธิผลและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542, กระทรวงศึกษาธิการ, 2567; สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 สถานศึกษาควรปรับปรุงแผนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น โดยจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้แทนจากหลายภาคส่วน เพื่อสะท้อนความหลากหลายทางความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งควรสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการออกแบบ พัฒนา และปรับปรุงอุปกรณ์ ตลอดจนสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2 สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยนำผลการประเมินมาใช้เป็นสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารแหล่งเรียนรู้ตอบสนองต่อการใช้งานจริงและความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สถานศึกษาควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เช่น เว็บไซต์ ห้องเรียนออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย และเทคโนโลยีเสมือนจริง โดยควรกำหนดแผนการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะรายปี เพื่อให้การดำเนินงานมีทิศทางชัดเจน ต่อเนื่อง และสามารถติดตามประเมินผลได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

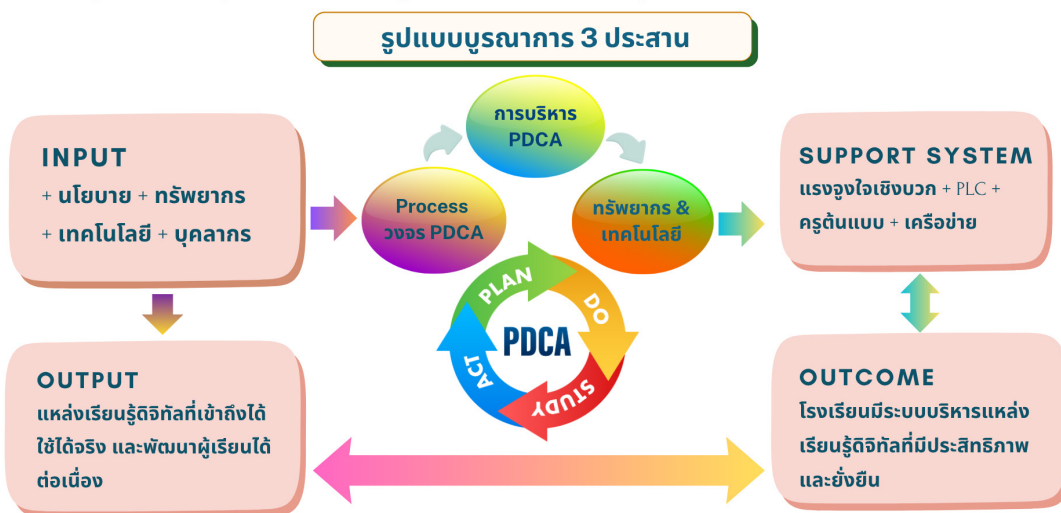
ควรมีการศึกษาผลกระทบของการใช้แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่มีต่อผลลัพธ์ของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้เชิงรุก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้กับคุณภาพของผู้เรียนอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในยุคดิจิทัลให้เกิดประสิทธิผล ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงการมีเทคโนโลยีหรือสื่อดิจิทัลเท่านั้น แต่ต้องอาศัย “ระบบการบริหารแบบบูรณาการ” ที่เชื่อมโยง 3 มิติสำคัญเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1. การบริหารเชิงกระบวนการตามวงจร PDCA 2. การสนับสนุนเชิงระบบด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี 3. การเสริมสร้างแรงจูงใจและทัศนคติเชิงบวกของครูและนักเรียน องค์ความรู้นี้สะท้อนว่า แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลจะเกิดผลอย่างยั่งยืนเมื่อโรงเรียนเริ่มจากการวางแผนเชิงนโยบายที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มสาระร่วมออกแบบแหล่งเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพครูให้ใช้เทคโนโลยีได้จริง ติดตามประเมินผลจากข้อมูลการใช้งานและผลลัพธ์การเรียนรู้ แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงฐานข้อมูล เครือข่าย และรูปแบบการเรียนรู้ให้ตอบสนองผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

กล่าวได้ว่า องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้คือ “แบบบูรณาการ 3 ประสาน” ซึ่งอธิบายว่าความสำเร็จของการบริหารแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเกิดจากการทำงานร่วมกันของ (1) ระบบบริหาร PDCA (2) ระบบสนับสนุนทรัพยากร-เทคโนโลยี (3) ระบบเสริมแรงจูงใจในการใช้งาน หากองค์ประกอบใดขาดหายไป การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลจะไม่ต่อเนื่องและไม่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน แม้ในภาพรวมโรงเรียนจะมีการบริหารอยู่ในระดับมากก็ตาม โดยผลวิจัยยังชี้ว่าประสิทธิภาพการทำงานและขนาดโรงเรียนเป็นปัจจัยที่ทำให้การบริหารแตกต่างกัน จึงสะท้อนว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลต้องออกแบบให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียนแต่ละประเภท ไม่สามารถใช้แนวทางเดียวกันทั้งหมดได้ ดังภาพที่ 1

รูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลแบบบูรณาการ 3 ประสาน (Integrated Digital Learning Resource Management Model: IDLRM Model)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กริชติศักดิ์ เชี่ยมตะคุ. (2566). แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ธัญญา จันทร์สุภา, และ รัตนา กาญจนพันธุ์. (2566). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน, 4(2), 49–61.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี. (2567). ข้อมูลพื้นฐานและนโยบายด้านการศึกษา.
นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ
2567. นนทบุรี: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2563). โลกดิจิทัลและการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ศูนย์นวัตกรรมการศึกษา.
- Sitheequ, A. I. L., & Sivananthan, P. (2024). The role of learning resource centres in
enhancing self-learning of senior secondary students. *International Journal of
Research and Innovation in Social Science*, 8(7), 1194–1202.